

УДК 336.77.067.22

Л. О. Аксьонова*
В. П. Курач**

ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В статті висвітлені сучасні проблеми впровадження проектного фінансування при реалізації інвестиційних проектів. Вказано на необхідність чіткого визначення терміну «проектне фінансування», як важливої умови його ефективного впровадження в практичну діяльність фінансово-кредитних установ. Проведено аналіз динаміки та структури капітальних інвестицій, вітчизняних джерел фінансування та прямих іноземних інвестицій в економіку України. Дано оцінку основним умовам кредитування, які пропонують ряд банківських установ при організації проектного фінансування. Визначені напрямки поліпшення використання проектного фінансування, як важливого фактору підйому економіки України в умовах нестабільності та дефіциту фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання усіх форм власності.

Ключові слова: проектне фінансування, банківське інвестиційне кредитування, капітальні інвестиції, транзакційні видатки.

В статье освещены современные проблемы внедрения проектного финансирования при реализации инвестиционных проектов. Указано на необходимость четкого определения термина «проектное финансирование», как важного условия его эффективного внедрения в практическую деятельность финансово-кредитных учреждений. Проведен анализ динамики и структуры капитальных инвестиций, отечественных источников финансирования и прямых иностранных инвестиций в экономику Украины. Дана оценка основным условиям кредитования, которые предлагают ряд банковских учреждений при организации проектного финансирования. Определены направления улучшения использования проектного финансирования, как важного фактора подъема экономики Украины в условиях нестабильности и дефицита финансовых ресурсов у субъектов хозяйствования всех форм собственности.

Ключевые слова: проектное финансирование, банковское инвестиционное кредитование, капитальные инвестиции, транзакционные издержки.

In the article the modern problems of introduction of the project financing are lighted up during realization of investment projects. The «project financing» is indicated on the necessity of clear determination of term, as an important condition of his effective introduction in practical activity of finansovo-kreditnykh establishments. The analysis of dynamics and structure of capital investments is conducted, domestic sourcings and direct foreign investments in the economy of Ukraine. An estimation is Given to the basic terms creditings which offer the row of bank institutions during organization of the project financing. Directions of improvement of the use of the project financing are certain, as an important factor of getting up of economy of Ukraine in the conditions of instability and deficit of financial resources for the subjects of management of all patterns of ownership.

Keywords: project financing, bank investment crediting, capital investments, transakciyni charges.

Постановка проблеми. Серед головних причин недостатньої участі в проектному фінансуванні вітчизняних інвесторів є як несприятливий інвестиційний клімат, нестача фінансових коштів, так і недостатній рівень розвитку професійних можливостей, що збільшує ризики інвестиційного проектування.

Зважаючи на те, що питання проектного фінансування хвилює як економістів-теоретиків так і банки та корпоративний бізнес, то можливості його використання в Україні в сучасних умовах — це насущна проблема для усіх. Тому

необхідно чітко усвідомити, які першочергові завдання повинні вирішити фінансові інститути для використання цього механізму залучення довгострокового позикового капіталу. Метою дослідження є оцінка існуючої практики проектного фінансування в Україні, виявлення проблем та обґрунтування напрямів їх вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. За останні роки проблемами впровадження проектного фінансування в Україні займалося багато вчених, банківських менеджерів та фінансистів. Цій темі присвячені роботи Кобичевої О. С.,

* Аксьонова Л. О. — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри банківської справи.

** Курач В. П. — канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри банківської справи.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ.

Пересади А. А., Вербицької Ю. В., Майорової Т. В., Чиж Н. М., Ляхової О. О., Гуляєвої Л. П., Кота О. О., Буртового О., Жовнера М. та ін. Аналіз цих досліджень показує, що проектне фінансування є ключовим фактором економічного зростання країн, які характеризуються економічною нестабільністю, нерозвиненим фондовим ринком, і, як наслідок, низькою інвестиційною активністю, високими трансакційними видатками та іншими проблемами. Проте вітчизняні автори не достатньо приділяють увагу проблемі чіткого визначення специфічних особливостей проектного фінансування і недолікам в його розумінні банківськими менеджерами при практичному використанні.

Постановка завдання. Сьогодні банки хоча і декларують проектне фінансування, в реальності його використання вкрай проблематично і далеко не завжди відповідає його змісту. Таке трактування банкірів, як, зокрема, «терміни «інвестиційне кредитування» і «проектне фінансування» мають однакову сутність, але істотно відрізняються за формою [1]. «Переваги проектного фінансування від ПАТ «АКБ Банк». ПАТ «АКБ Банк» має значний і позитивний досвід роботи з інвестиційного кредитування будівництва, створення та обслуговування фондів фінансування будівництва...» [2]. «Проектне фінансування в Піреус Банку в Україні (Full Recourse / Limited Recourse Project financing) є різновидом інвестиційного кредиту...» [3]. «Переваги проектного фінансування: розробка індивідуальних схем фінансування за кожним проектом; довгостроковий характер фінансування; ...надання пільгового періоду з погашення основної суми кре-

диту протягом інвестиційного періоду.» [4]. Таке трактування не відповідає базовим положення проектного фінансування.

Проектне фінансування — це складний, комбінований фінансовий інструмент, який включає різні форми фінансування, в тому числі і інвестиційне кредитування. Тому розглядати його як різновид або синонім інвестиційного кредитування неправильно. Крім того, використання проектного фінансування вітчизняними банками як виду інвестиційного кредитування звужує його можливості і не дає того ефекту, який можливий при впровадженні цього інструменту в «чистому» вигляді.

Недорозвинення проектного фінансування пов'язано з «обмеженістю спектру фінансових інструментів, які використовують для фінансування інвестиційних проектів.» [5].

Для того, щоб підтвердити необхідність використання в Україні проектного фінансування, розглянемо ситуацію на інвестиційному ринку України. Розрахунки, проведені на основі аналізу звітності за три роки вказують на вкрай негативну тенденцію, яка свідчить не про інвестиційну «паузу», а про кризу на інвестиційному ринку і необхідність термінових заходів по її подоланню (табл. 1) [6]. Зважаючи на проблеми з вітчизняним фінансуванням, звернемось до можливостей використання іноземних інвестицій. Станом на 1 жовтня 2014 року найбільші країни-інвестори: Кіпр — 15119,6 млн. дол. (31,2 %), Німеччина — 5769,6 млн. дол. (11,9 %), Нідерланди — 5209,2 млн. дол. (10,7 %), Російська Федерація — 2957,2 млн. дол. США (6,1 %) [6].

Таблиця 1

Капітальні інвестиції, приріст (–зменшення) до відповідного періоду попереднього року, у %

Роки	місяці			
	Січень-березень	Січень-червень	Січень-червень	Січень-грудень
2012	19,6	21,3	16,8	8,3
2013	-3,9	-12,9	-10,3	-7,9
2014	-14,2	-17,5	-23,0	

На основі матеріалів Держстату проведено аналіз, результати якого показують, що західні інвестори значно знизили обсяги інвестування в вітчизняну економіку (табл. 2) [6].

Аналіз структури джерел фінансування, на основі даних Держстату показав, що найбільшу частку складають власні кошти підприємств та організацій. Кошти держави та місцевих бюджетів незначні і мають тенденцію до зниження.

Інші джерела фінансування використовуються в середньому на рівні 27,5 % (табл. 3) [6]. Це суперечить можливостям використання різноманітних форм фінансування, які притаманні проектному фінансуванню. Фінансування здійснюється в основному за власний рахунок, а це свідчить про значне зниження інвестиційних можливостей.

В умовах скорочення державних інвестицій,

Таблиця 2

Приріст (–зниження) прямих інвестицій (млн. дол. США)

Роки	2010	2011	2012	2013	2014
Сума	4661,1	5154,6	4687,9	2677,5	-8469,6*
У % до відповідного періоду попереднього року	—	110,6	90,9	57,1	—

Структура джерел фінансування (у % до загального обсягу)

Джерела фінансування	Роки		
	2012	2013	2014
Кошти держбюджету	5,6	2,3	—
Кошти місцевих бюджетів	2,6	2,5	1,5
Власні кошти підприємств та організацій	63,2	67,3	71,8
Інші джерела фінансування	28,6	27,9	26,1

коштів місцевих бюджетів та інших джерел фінансування розвиток проектного фінансування буде сприяти модернізації вітчизняної економіки, тому стає все більш актуальним.

Висновки з проведеного дослідження. Відставання України в практичній методології проектного фінансування може бути компенсовано удосконаленням теоретичної бази, використанням негативного та позитивного світового досвіду [7]. Крім того, потрібно: рішуче втручання компетентних органів державної влади, за яким держава бере на себе частину зобов'язань (як фінансового так і нефінансового характеру) з підтримки проекту, що фінансується; заохочення банківських та бізнес структур для участі в схемах проектного фінансування на основі податкових пільг, особливо при фінансуванні великих соціально значимих проектів; розробка та удосконалення науково обґрунтованих підходів до визначення і врахування великих трансакційних витрат (організація проектного фінансування, як особливого фінансового інструменту, являє собою досить тривалий підготовчий процес, ґрунтується на цілому комплексі контрактів, які повинні бути укладені з усіма сторонами, що приймають участь у реалізації проекту); удосконалення системи перерозподілу ризиків і прибутків на основі використання базового принципу проектного фінансування — перенесення ризиків на тих учасників проекту, що є найбільш компетентними в оцінці таких ризиків та їхній мінімізації; впровадження цільової підготовки студентів, на контрактній основі, за участю банківського та корпоративного бізнесу, в межах спеціальності «Фінанси і кредит», для їх подальшої роботи як кваліфікованих спеціалістів, учасників проектного фінансування.

Використання потенціалу проектного фінансування може вивести соціально-економічні показники України на більш високий рівень.

Поступила до редакції 28.11.14

Література

1. Міжнародна науково-практична конференція «Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку і окремий бізнес» (14–15 лютого 2008 р.). Узагальнення досвіду комерційних банків України з проектного фінансування [Електронний ресурс] / А. М. Дубров ; Філія ГУ Промінвестбанку в Донецькій області. — Режим доступу : www.confcontact.com/2008febr/4_dubrov.php.

2. Проектне фінансування ПАТ «АвтоКразБанк» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.avtokrazbank.ua/index.php?do=static&page=proektne-finansuvannya>. — Назва з екрана.

3. Піреус Банк. Кредити. Проектне фінансування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.piraeusbank.ua/ua/project_financing.html. — Назва з екрана.

4. Проектне фінансування. Райффайзен Банк Аваль. Фінансування бізнесу [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.aval.ua/corporate/finbizn/invest_fin/projectfin. — Назва з екрана.

5. Никонова И. А. Развитие проектного финансирования в России [Электронный ресурс] / И. А. Никонова // Современные технологии управления, 2012. — № 7 (19). — № гос. рег. статьи 0421200170. — Режим доступу : <http://sovman.ru>.

6. Офіційний сайт Державної Служби Статистики України. Зведені національні рахунки за III квартал 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/Noviny/new2014/new2014_u/new_u12.html. — Назва з екрана.

7. Бахарева И. Ю. Актуальность проектного финансирования в современной российской экономике [Текст] / И. Ю. Бахарева // Экономика, управление, финансы : материалы II междунар. науч. конф. (г. Пермь, декабрь 2012 г.). — Пермь : Меркурий, 2012. — С. 44–46.

© Л. О. Аксьонова, В. П. Курач, 2014